

MACIEJ BAKUN¹

JUBILEUSZ 90. ROCZNICY WYDANIA PIERWSZEGO TOMU
„ROCZNIKA GDAŃSKIEGO”

Oddajemy do Państwa rąk kolejny numer „Rocznika Gdańskiego”. Tym razem jest to wydanie jubileuszowe, które przypada na 90. rocznicę wydania pierwszego numeru.

„Rocznik Gdański” był pierwszym polskim czasopismem naukowym wydawanym w Gdańsku, który przed wojną był częścią II Wolnego Miasta, a mieszkający tu Polacy stanowili mniejszość. W 1922 r. utworzono Gimnazjum Polskie Macierzy Szkolnej, które było kadrowym zapleczem dla utworzonego w tym samym roku Towarzystwa Przyjaciół Nauki i Sztuki. To profesorowie tej szkoły oraz członkowie Towarzystwa z prezesem dr. Marcinem Draganem na czele wydali w 1927 r. nakładem 1000 egzemplarzy pierwszy tom „Rocznika Gdańskiego”. Siedziba redakcji znajdowała się w gmachu Gimnazjum Polskiego w Gdańsku. Czasopismo drukowano w Drukarni Gdańskiej. W skład pierwszego komitetu redakcyjnego wchodził Marcin Dragan, Władysław Pniewski oraz Adam Czartkowski. W tekstach przedwojennego Rocznika przeważała tematyka historyczna. Ponadto prezentowane były literatura, sztuka, językoznawstwo, etnografia, socjologia i geografia. Szczególne miejsce na łamach „Rocznika Gdańskiego” zajmowała również tematyka kaszubska².

PRZYCZYNY WYDAWANIA ROCZNIKA

Początkowo Towarzystwo Przyjaciół Nauki i Sztuki skupiało się na pracy naukowej głównie wśród Polonii Gdańskiej. Mniej więcej od 1925 r. pojawiła się koncepcja, aby tej pracy naukowej na terenie Wolnego Miasta nadać bardziej konkretny charakter.

Jak zaznaczył dr Marcin Dragan w przedmowie do tomu I: „Bodźcem dla idei wydania czasopisma naukowego w Gdańsku były sygnały z polskich sfer naukowych o potrzebie utworzenia w nadmorskim mieście placówki o charakterze stacji nauko-

¹ Gdańskie Towarzystwo Naukowe, e-mail: mbako@wp.pl.

² <http://informatorium.ksiaznica.torun.pl/rocznik-gdanski-1927-1939/>, wejście dnia 12.11.2017.

wej. Zadaniem tej stacji naukowej miało być uzyskiwanie dla nauki polskiej wszelkiego rodzaju materiałów źródłowych, znajdujących się na miejscu, czy to w formie zasobów archiwalnych, czy zabytków sztuki, rejestracja tych materiałów, pośrednictwo i informacje w stosunku do pracowników zamiejscowych odnośnie zbiorów archiwalnych, muzealnych i bibliotecznych miasta Gdańska³.

Twórcy mieli nadzieję, że ukazanie się „Rocznika” przyczyni się do zainteresowania ludzi nauki pracą tu, na miejscu, w Gdańsku. Miało to również skłonić polskie władze rządowe i instytucje naukowe do wysyłania na teren Gdańska osób pracujących na polu naukowym, a szczególnie badających kwestie Gdańska i jego kultury, Pomorza i morza. Nie bez znaczenia był również fakt, że w Gdańsku mieścił się szereg bardzo poważnych instytucji naukowych niemieckich, które dysponowały znacznymi środkami materialnymi. Skupiały one naukowców z całego regionu, wydawały liczne publikacje i mogły liczyć zawsze na pomoc licznych wydawców pruskich i niemieckich, zwłaszcza jeśli chodziło o kwestie treści polityczno-propagandowej. Dlatego, jak zaznaczał dr Marcin Dragan: „miał spełniać rolę czasopisma polemicznego w stosunku do ustawicznie pojawiających się publikacji niemieckich”⁴.

W okresie międzywojennym wydano w sumie 12 tomów „Rocznika Gdańskiego” z tekstami z różnych dziedzin, ale dominowały teksty o tematyce historycznej. W sumie w tym okresie opublikowano 187 tekstów 57 autorów. Wśród nich 72 rozprawy i szkice, 24 materiały źródłowe, 83 recenzje i polemiki. Stałe miejsce na łamach rocznika zajmowała „Kronika Towarzystwa Przyjaciół Nauki i Sztuki w Gdańsku” pisana przez sekretarza tegoż Towarzystwa, inspektora celnego, Kazimierza Szymańskiego⁵.

OKRES POWOJENNY

Po wojnie wydawanie „Rocznika” wznowiono w 1954 roku, a od roku 1956 pod auspicjami Gdańskiego Towarzystwa Naukowego. Pierwsze numery redagowali: Marian Pelczar, Irena Fabiani-Madeyska, Marian Des Loges i Alina Szafranowa. W 1958 roku redaktorem naczelnym został prof. Andrzej Bukowski, za którego kadencji „Rocznik” znajdował się w czołówce naukowych czasopism regionalnych. W 1992 roku redaktorem naczelnym został prof. Edward Breza⁶, za którego kadencji pojawiło się więcej artykułów o tematyce kaszubskiej oraz zagadnień z językoznawstwa. Mniej natomiast było tekstów historycznych związanych z Gdańskiem. W 2008 roku redaktorem naczelnym został prof. Edmund Kizik, a w styczniu 2016 roku prof. Józef Arno Włodarski. Do roku 2016 ukazały się 72 tomy, których nakład wynosił od 500 do 1000 egzemplarzy⁷. Obecnie redakcją „Rocznika Gdańskiego” kieruje prof. Maria Mendel.

Dzięki znamienitej kadrze autorów i redaktorów naukowych, „Rocznik Gdański” zalicza się do najcenniejszych czasopism naukowych regionu; jest ważnym źródłem

³ „Rocznik Gdański”, 1927, Tom I, s. 1–4.

⁴ „Gazeta Gdańska”, dodatek „Echo Gdańskie”, 1928, nr 32 (02.09).

⁵ <http://informatorium.książnica.torun.pl/rocznik-gdanski-1927-1939/>, wejście dnia 12.11.2017.

⁶ Prof. Edward Breza zmarł 12 października 2017 roku – kilka miesięcy przed wydaniem jubileuszowego tomu „Rocznika Gdańskiego”.

⁷ Encyklopedia Gdańska, hasło: „Rocznik Gdański”, autor Marek Andrzejewski.

---

dla badaczy historii Gdańska i Pomorza oraz przestrzenią naukowej wymiany dotyczącej tego regionu, w zakresie innych dziedzin, głównie nauk społecznych i humanistycznych.

Wydaje się, że cel założycieli „Rocznika Gdańskiego”, jakim było „zainteresowanie badaczy historią Gdańska”, dzisiaj, po upływie 90 lat, jest nadal aktualne.